

VAASAN KAUPUNGIN HANKINTAOHJEET

Voimaantulo 1.1.2019

Hyväksytty kaupunginhallituksen yleisjaostossa 22.11.2018 § 101

Hyväksytty kaupunginhallituksen yleisjaostossa 12.12.2019 § 113, voimaantulo 1.1.2020

Hyväksytty kaupunginhallituksen konsernijaostossa 24.8.2021 § 91, voimaantulo 1.9.2021

Sisällys

1. JOHDANTO.....	2
1.1. Taustaa.....	2
1.2. Hankintatoimintaan liittyvät määritelmät ja hankintaohjeiden soveltamisala	3
2. KAUPUNGIN HANKINTATOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT JA ORGANISOINTI	4
2.1. Hankintatoiminnan organisointi.....	4
2.2. Hankintatoiminnan lähtökohdat ja kehittäminen tulosalueilla.....	4
2.3. Hankintojen kokonaisseuranta	5
2.4. Yhteishankintasopimukset ja niihin perustuvat hankinnat	5
2.5. Leasing-rahoituksella tehtävät hankinnat.....	6
2.6. Varastotuotteiden tilaukset	6
2.7. Hankinnat sidosyksiköiltä.....	6
3. KYNNYSARVOT ALITTAVAT HANKINNAT ELI PIENHANKINNAT	7
3.1. Pienhankintojen tavoitteet ja periaatteet	7
3.2. Kilpailuolosuhteiden hyödyntäminen.....	8
3.3. Hankinnan ennakoitun arvon laskeminen	8
3.4. Kynnysarvot alittavien hankintojen menettelytavat.....	8
4. KANSALLISET JA EU-KYNNYSARVOT YLITTÄVÄT HANKINNAT	11
5. HANKINTA-ASIAKIRJOJEN JULKISUUS.....	12
6. KESTÄVÄN KEHITYKSEN SEKÄ ENERGIA- JA ILMASTO-OHJELMAN HUOMIOIMINEN HANKINNOISSA.....	12
7. HANKINTOJEN RISKIENHALLINTAAN JA HARMAASEEN TALOUTEEN LIITTYVÄT MÄÄRÄYKSET.....	13
7.1. Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkeminen.....	13
7.2. Tilaajavastuulaki ja harmaan talouden torjunta	13
7.3. Toimittajan taloudellinen asema	14
7.4. Toimittajan vakuutusturva.....	14
7.5. Yleissäännöt tilaamisesta ja ostamisesta kaupungin nimissä.....	14
7.6. Eettiset säännöt.....	15
8. HANKINTAOHJEIDEN NOUDATTAMISEN SEURANTA.....	16

1. JOHDANTO

1.1. Taustaa

Vaasan kaupunki on etenkin koko kaupunkikonserni huomioiden merkittävä paikallinen ja alueellinen toimija, joka omalla toiminnallaan on monella tavoin mukana luomassa ja kehittämässä aluetta ja myös sen elinkeinoelämää. Julkisyhteisöjen hankinta- ja ostotoiminta on oleellinen osa julkisten varojen käytön suunnittelua ja riskienhallintaa sekä markkinoiden ja palveluiden kehittämistä.

Julkisyhteisöjen hankintatoimintaa ohjaavat pääosin seuraavat EU-direktiiveihin pohjautuvat lait (myöhempanä näistä käytetään yhdessä termiä hankintalainsäädäntö):

- laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016, jäljempänä hankintalaki)
- laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalveluiden alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1398/2016, jäljempänä erityisalojen hankintalaki).

Hankintatoimintaa säätelevän lainsäädännön keskeisinä tavoitteina on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Em. lakien lisäksi hankintojen yhteydessä tulevat tapauksesta riippuen sovellettavaksi myös mm. seuraavat lait ja muut säädökset:

- laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (2006/1233)
- laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (1999/621)
- kuntalaki (410/2015)
- hallintolaki (2003/434)
- henkilötietolaki (523/1999)
- EU:n tietosuoja-asetus (2016/679)

Näiden lisäksi hankintojen toteuttamisessa tulee huomioida myös mahdollinen muu toimialakohtainen erityislainsäädäntö. Hankintoja ja tarjouskilpailuja toteuttavat tahot vastaavat siitä, että kulloistakin hankintaa koskeva mahdollinen erityislainsäädäntö tulee niissä asianmukaisesti huomioiduksi.

Vaasan kaupungin hankintalainsäädännön soveltamisalaan kuuluvat hankinnat kilpailutetaan 1.5.2018 lähtien Vaasan kaupungin ja TeeSe Botnia Oy Ab:n palvelusopimuksen mukaisesti pääsääntöisesti TeeSe Botnian Hankintapalveluiden toimesta. Kaupungin osalta yhteistyötä ja hankintapalveluiden ohjausta ja tilaustoimintaa koordinoidaan Konsernihallinnon Omistajaohjauksen palvelualueelta.

Etenkin vuoden 2017 hankintalainsäädännön kokonaisuudistuksen jälkeen merkittävä osa hankinnoista jää kuitenkin varsinaisen hankintalainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle, osa näistä hankintalakien ns. poikkeussäädösten takia, mutta pääosin kuitenkin siitä syystä, että yksittäisten hankintojen arvo alittaa lainsäädännössä asetetut kynnysarvot. Hankintaohjeiden keskeisenä tavoitteena onkin luoda kaupunkiorganisaatiolle yhteiset menettely- ja toimintatavat näihin kynnysarvot alittaviin eli ns. pienhankintoihin. Kynnysarvot ylittäviin hankintoihin sovelletaan hankintalainsäädäntöä sellaisenaan.

Vaasan kaupunkiorganisaatiossa hankintoja koskeva toimivalta (hankintavaltuudet) on päätetty hallintosäännössä ja sen pohjalta tehdyissä jatkodelegoinneissa. Muista kuin hallintosäännössä asetetuista hankintavaltuuksista päättävät toimielimet delegointivaltuuksien puitteissa.

1.2. Hankintatoimintaan liittyvät määritelmät ja hankintaohjeiden soveltamisala

Nämä hankintaohjeet koskevat kaikkia kaupungin nimissä tehtäviä hankintoja niiden arvosta ja hankinnan rahoituslähteestä riippumatta. Varsinaisen kaupunkiorganisaation (toimialat, tulosalueet) lisäksi ohje ja sen määräykset koskevat sellaisenaan myös kaupungin liikelaitoksia.

Hankinnalla tarkoitetaan yleisesti organisaation ulkoisten resurssien hallintaa. Hankintalainsäädännön mukaisesti hankinnalla tarkoitetaan hankintayksikön oman organisaation ulkopuolelta tapahtuvaa tavaroiden ja palvelujen ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa, käyttöoikeuksista sopimista sekä urakalla teettämistä. Vaikka hankintalakia ja erityisalojen hankintalakia sovelletaan sellaisenaan ainoastaan kynnysarvot ylittäviin hankintoihin, tulee näiden lakien yleiset periaatteet (avoimuus, tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu, suhteellisuus) huomioida kaikissa, myös arvoltaan pienemmissä hankinnoissa.

Hankintavaltuudella tarkoitetaan valtuutta tehdä hankintalainsäädännön tai näiden hankintaohjeiden mukainen hankintapäätös. Oikeus tehdä hankintapäätöksiä voi hallintosäännön mukaisesti olla lähikohtaisesti vain viranhaltijalla, ellei viranhaltija ole valtuuttanut työsuhteessa olevaa alaistaan tekemään hankintoja (hankintapäätöstä) viranhaltijan vastuulla. Päätöksentekijä on aina itse vastuussa siitä, että päätösten tekemisessä on noudatettu voimassaolevia ohjeita ja säädöksiä.

Osto- / tilausvaltuudella tarkoitetaan oikeutta tehdä alle kilpailuttamisrajan jääviä hankintoja sekä voimassaoleviin hankintasopimukseen perustuvia ostoja ja tilauksia. Kaupungin yksiköiden laskujen hyväksyjillä / tilien vastuuhenkilöillä on velvollisuus vastata siitä, että kaupungin yksiköiden tekemiin tilauksiin ja muihin ostoihin on aina laskun hyväksyjän etukäteinen suostumus. Lisäksi sekä laskujen asiatarkastuksessa että hyväksynnässä tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että voimassaolevia hankintasopimuksia noudatetaan.

Hankintalainsäädäntöä ja näiden ohjeiden määräyksiä on aina noudatettava riippumatta siitä, tulevatko hankintaan käytettävät varat kaupungin omasta budjetista, ulkopuolisista rahoituslähteistä, maksullisen toiminnan tuloista taikka testamentista, lahjoituksesta, sponsoroinnista tai muusta vastaavasta lähteestä. Ulkopuolista rahoitusta saavissa projekteissa ja hankkeissa on lisäksi huomioitava rahoittajan mahdollisesti antamat projektin hankintoja koskevat ohjeet ja määräykset.

Kaupunkikonsernin sidosyksiköiden välisissä hankinnoissa ei ole kilpailuttamisvelvollisuutta. Hankinnan säilyminen kaupunkikonsernin sisäisenä sidosyksikköhankintana arvioidaan hankintalain 15 §:n, erityisalojen hankintalain 25 §:n sekä oikeuskäytännön perusteella. Vastaavasti hankintalain säännösten perusteella arvioidaan, onko kuntien yhteistoiminnan kohdalla kysymys kaupallisesta taloudellista vastiketta vastaan tapahtuvasta hankinnasta vai laaja-alaisemmasta hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävästä, hankintalain 16 §:ssä säädetystä yhteistoiminnasta. Mikäli hankinta jaa edellä mainittujen säännösten johdosta hankintalainsäädännön soveltamisen ulkopuolelle, siihen ei sovelleta myöskään näiden hankintaohjeiden mukaisia hankintamenettelyjä ja kilpailuttamista koskevia määräyksiä (luvut 3 ja 4). Muut määräykset (mm. hankintavaltuuksien rajat) sen sijaan tulevat sovellettaviksi myös sidosyksikköhankintojen kohdalla.

2. KAUPUNGIN HANKINTATOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT JA ORGANISOINTI

2.1. Hankintatoiminnan organisointi

Hankintalain mukaan hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyödyntäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankinnat on hankintalain mukaan myös toteutettava tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Hankinnat on pyrittävä järjestämään siten, että pienet ja keski- ja suuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin. Laissa tarkoitetut kansalliset kynnysarvot alittavissa hankinnoissa on pyrittävä huomioimaan hankinnan kokoon ja laajuuteen nähden riittävä avoimuus ja syrjimättömyys.

Näiden hankintaohjeiden keskeisenä tavoitteena on määrittää suuntaviivat kaupunkiorganisaation ja samalla soveltuvin osin myös koko kaupunkikonsernin hankintatoiminnalle siten, että kaupungin hankintatoiminta olisi jatkossa entistä yhdenmukaisempaa, avoimempaa ja paremmin myös pienemät yritykset huomioiva. Päävastuu hankintatoiminnan ohjauksesta ja koordinoinnista on Konsernihallinnon Omistajaohjauksen palvelualueella.

Kaupungin toimialojen ja tulosalueiden johdon vastuulla on, että niiden omat hankintatehtävät ovat organisoitu tarkoituksenmukaisella tavalla. Hankinnat toteutetaan suunnitelmallisesti hankintalainsäädännön tavoitteiden sekä kaupungin hallintosäädännön, toimielinten vahvistamien toimintasääntöjen sekä näiden hankintaohjeiden edellyttämällä tavalla.

Voimassaolevan konserniohjeen mukaisesti myös niiden kaupunkikonserniin kuuluvien yhtiöiden ja yhteisöjen, jotka ovat hankintalainsäädännön tarkoittamalla tavalla hankintayksiköitä, tulee vahvistaa oma hankintaohjeistuksensa. Hankintaohjeiksi voidaan myös konserniyhtiöissä vahvistaa soveltuvin osin nämä hankintaohjeet.

2.2. Hankintatoiminnan lähtökohdat ja kehittäminen tulosalueilla

Perusedellytys hankinnan toteuttamiseen on aina se, että hankkivalla yksiköllä on tavaran, palvelun tai urakan tarve ja että talousarviossa on määrärahat hankintaa varten. Tarpeeseen soveltuvan lopputuloksen löytämiseksi on hyödynnettävä olemassa olevia kilpailuolosuhteita hankintalainsäädännössä sekä näissä hankintaohjeissa määritellyn mukaisesti.

Toimialojen ja tulosalueiden hankintatoiminnassa on otettava huomioon myös kaupungin keskitetysti kilpailutetut ja kilpailutettavat hankinnat (yhteishankinnat) sekä mahdolliset toimialakohtaiset hankintasopimukset. Yhteishankintasopimusten kilpailuttamisesta ja niitä koskevien sopimusten hallinnasta vastaa TeeSe Botnian Hankintapalvelut, joka tarjoaa myös neuvontaa voimassaolevista sopimuksista ja niiden käyttämisestä.

Tulosalueet vastaavat kaupungin hankintatoiminnan kehittämisestä yhteistyössä Omistajaohjauksen palvelualueen kanssa. Hankintoihin liittyvät käytännön tukipalvelut puolestaan hankitaan pääosin yhteishankintayksikkö TeeSe Botnia Oy Ab:lta. Hankintatoiminnan kehittämisen on tuettava tulosalueiden tulostavoitteiden saavuttamista keskittymällä niiden ydintoimintaa palvelemaan hankin-

taan. Kehittämisen tavoitteeksi asetetaan erityisesti kaupungin sisäisessä toiminnassa ja pitkäkestoisissa hankintasopimuksissa yhteistyön ja kumppanuuksien kehittäminen sekä yhteinen riskien hallinta. Lisäksi tavoitteena on toiminnasta johtuvien kokonaiskustannusten alentaminen, kestävä kehityksen huomioiminen sekä tuotteiden ja palveluiden taloudellinen ja tehokas hallinta koko niiden elinkaaren ajan.

Hallinnollisten tehtävien ja siihen liittyvien kustannusten vähentämiseksi hankintatoiminnassa on mahdollista tehdä yhteistyötä myös muiden hankintayksiköiden tai Vaasan kaupungin muiden yksiköiden kanssa, mikäli yhteishankinnalla on saavutettavissa kaupungin kannalta taloudellinen ja tarkoituksenmukainen lopputulos. Tällaisten yhteishankintojen koordinoinnista vastaa Omistajaohjauksen palvelualue.

Hankintavastaavien nimeäminen. Vaasan kaupungin kaikilla tulosalueilla tulee olla nimettynä hankintojen arvon, luonteen tai vastuualueiden mukaan hankinnoista vastaavat henkilöt eli hankintavastaavat. Tulosalueen ja sen toiminnan laajuuden mukaan hankintavastaavia voi olla yksi tai useampia tulosaluetta kohden. Tarvittaessa yksi hankintavastaava voi myös toimia useamman tulosalueen yhteisenä hankintavastaavana. Hankintavastaava vastaa yhteistyöstä Omistajaohjauksen hankintojen ohjauksen kanssa, sekä yleisesti tulosalueen hankintatoiminnan koordinoinnista, kehittämisestä, hankintojen tulosaluetasoisesta ohjeistamisesta sekä yhteistyöstä muiden toimijoiden kanssa. Hankintavastaavat ilmoitetaan Omistajaohjaukseen hankintatoimesta vastaavalle viranhaltijalle.

Hankintavastaavien nimeämisen tavoitteena on hankintojen parissa työskentelevän henkilöstön hankinta- ja sopimusosaamisen kehittäminen. Lisäksi tällä pyritään parantamaan koko kaupunkiorganisaation hankintatoiminnan organisointia ja suunnitelmallisuutta sekä edistämään yhtenäisten toimintatapojen luomista hankintojen suunnittelu-, kilpailutus-, päätöksenteko- sekä sopimusprosesseihin.

2.3. Hankintojen kokonaisseuranta

Tulosalueen johdon on yhdessä hankintavastaavien kanssa huolehdittava asianmukaisesti siitä, että hankinnat ovat mukana sisäisen valvonnan prosesseissa ja raportoinnissa. Hankintojen seurannassa tulee kiinnittää huomiota mm. seuraaviin asioihin:

- hallintosääntöä, hankintaohjeita sekä hankintavaltuuksia noudatetaan,
- voimassaolevia hankintasopimuksia noudatetaan,
- hankinnat tukevat tulosalueen tehtävien toteuttamista taloudellisesti ja tehokkaasti,
- riittävä hankintaosaaminen on varmistettu,
- hankinnat on organisoitu ja tehtävät vastuutettu nimetyille henkilöille,
- hankinnat tehdään suunnitelmallisesti,
- hankinnat suunnitellaan ja kilpailutetaan hankintalainsäädännön, muun soveltuvan lainsäädännön sekä hankintaohjeiden mukaisesti,
- tehdyt kilpailutukset ja sopimukset on asianmukaisesti dokumentoitu kaupungin käyttämiin kilpailuttamis- ja / tai asianhallintajärjestelmiin,
- tilaukset, tavaran ja palvelun vastaanotto sekä laskujen käsittely tehdään asianmukaisesti ja
- riskienhallinta (kappale 7) huomioidaan kaikissa hankintaprosesseissa

2.4. Yhteishankintasopimukset ja niihin perustuvat hankinnat

Yhteishankinnoilla tarkoitetaan hankintoja, jotka ovat kaupungin hallintosäännön mukaisesti kilpailutettu keskitetysti. Kaupunginhallituksen konsernijaoston hyväksymän menettelytavan mukaisesti yhteishankinnat palvelevat vähintään kahden kaupungin toimielimen alaisia tulosalueita tai laajimmillaan koko kaupunkikonsernia.

Kaupungin yksiköiden tulee hankkia yhteishankittavat tuotteet ja palvelut niille keskitetysti kilpailuteuilta sopimustoimittajilta, ellei erityistä syytä poikkeamiselle ole. Mikäli hankinta tehdään poikkeuksellisesti muualta kuin sopimustoimittajalta, on hankinnasta tehtävä sen arvosta riippumatta hankintapäätös, jossa on esitettävä perustelut muun kuin sopimustoimittajan käyttämiselle.

Vaasan kaupungin yhteishankinnat kilpailuttaa pääsääntöisesti yhteishankintayksikkö TeeSe Botnia Oy Ab. TeeSen ja Vaasan kaupungin välinen yhteistyö ja tehtävänjako perustuu kaupungin ja TeeSen väliseen palvelusopimukseen sekä sopimuksen pohjalta käytäviin neuvotteluihin, joista kaupungin osalta vastaa Omistajaohjauksen palvelualue. Kaupunki voi hankintavaltuuksien puitteissa hankintatoimesta vastaavan viranhaltijan tai konsernijaoston päätöksellä käyttää yhteishankintojensa toteuttamiseen myös Hansel Oy:n tai muun vastaavan hankintalain tarkoittaman yhteishankintayksikön kilpailutuksia ja sopimuksia.

Voimassaoleviin hankintasopimuksiin perustuvista hankinnoista ja tilauksista ei pääsääntöisesti ole tarpeen tehdä erillisiä osto- tai hankintapäätöksiä. Toimialoilla ja tulosalueilla on kuitenkin mahdollista sopia omista tästä poikkeavista käytännöistä esim. talousseurannan helpottamiseksi. Puitejärjestelyihin perustuvista suuremmista kertahankinnoista (minikilpailutus arvoltaan vähintään 60 000 euroa) tulee kuitenkin aina tehdä muutoksenhakukelpoinen hankintapäätös. Mikäli arvoltaan pienemmässä puitejärjestelyyn perustuvassa hankinnassa on pyydetty tarjouksia useammalta toimittajalta, tulee tieto valinnasta toimittaa kaikille tarjouksen jättäneille. Puitejärjestelyihin ja voimassaoleviin sopimuksiin perustuvien hankintojen hyväksymisessä sekä päätöksenteossa noudatetaan hankintavaltuuksien rajoja.

Voimassaolevat sopimustiedot vähintään yhteishankintasopimusten osalta ovat kaupungin ja TeeSe Botnian välisen palvelusopimuksen mukaisesti nähtävillä TeeSen ylläpitämällä sopimussivustolla.

2.5. Leasing-rahoituksella tehtävät hankinnat

Kaupungin hallintosäännön sekä konserniohjauksen alaisten tulosalueiden toimintasäännön mukaisesti kaikki kaupungin leasing-rahoitussopimukset hyväksyy asetettujen valtuuksien puitteissa talous- ja strategiajohtaja tai kaupunginhallitus. Muut viranhaltijat tai toimielimet eivät saa tehdä yli vuoden kestäviä leasing-sopimuksia. Tarkempia tietoja leasing-sopimuksista ja niiden käytöstä on saatavilla TeeSen Hankintapalveluiden ylläpitäältä sopimussivustolta.

2.6. Varastotuotteiden tilaukset

Ne tuotteet, joita varastoidaan keskitetysti Teese Botnian Materiaalihallintopalveluiden operoimassa keskusvarastossa, tulee ensisijaisesti tilata varaston kautta. Em. menettelystä voidaan poiketa vain painavasta ja perustellusta syystä. Toimintamallista ja varastotuotteiden valikoimasta on sovittu tarkemmin kaupungin ja TeeSen välisissä palvelusopimuksissa, joiden hallinnoinnista ja yhteistyön kehittämisestä vastaa Omistajaohjauksen palvelualue. Toimintatapaa tullaan myös uudistamaan ja tarkentamaan viimeistään siinä vaiheessa, kun keskusvarasto siirtyy kaupungin taseesta TeeSe Botnian omistukseen.

2.7. Hankinnat sidosyksiköiltä

Kunnan eri yksiköiden (mukaan lukien liikelaitokset) toisilleen tarjoamat sisäiset palvelut jäävät hankintalain kilpailuttamisvelvoitteen ulkopuolelle. Toinen merkittävä poikkeus hankintalain kilpailuttamisvelvoitteen noudattamisesta koskee sidosyksiköiltä tehtäviä hankintoja (ns. in house -säätely).

Hankintalain mukaisesti sidosyksikkö on hankintayksiköstä muodollisesti erillinen ja päätöksenteon kannalta itsenäinen yksikkö, jota hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa valvoo samoin kuin se valvoo omia toimipaikkojaan. Lisäksi sidosyksikön tulee harjoittaa pääosaa toiminnastaan niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Muihin kuin omistajaan kohdistuvan liiketoiminnan eli ns. ulosmyynnin osuus saa olla pääsääntöisesti enintään 5 % ja 500 000 euroa. Sidosyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa. Erityisalojen hankintalain kohdalla sidosyksikkömääritelmä on muutoin sama, mutta siinä ulosmyynnin rajaksi on määriteltävä enintään 20 %.

Sidosyksikkö- eli in house -yksikköasema on aina selvitettävä tapauskohtaisesti. Sidosyksikköasema arvioidaan hankintalain 15 §:n ja erityisalojen hankintalain 25 § mukaisin perustein pääsääntöisesti sopimuksentekoaikaan vallitsevien olosuhteiden mukaan. Mikäli sidosyksikköasema menetetään, yksiköltä tehtävät hankinnat tulee kilpailuttaa hankintalainsäädännön mukaisesti.

Sidosyksikön tunnusmerkit täyttävä yksikkö (mikäli se on itse myös hankintayksikkö) voi lisäksi itse tehdä hankintoja kilpailuttamatta siihen määräysvaltaa käyttävältä hankintayksiköltä (ns. käänteinen sidosyksikkösuhde). Samoin kaksi saman hankintayksikön määräysvallassa olevaa sidosyksikköä voivat tehdä toisiltaan kilpailuttamatta hankintoja (ns. in house sisters -järjestely).

Vaasan kaupungin osalta sidosyksiköitä ovat esimerkiksi tukipalveluyhtiöt TeeSe Botnia Oy Ab ja Mico Botnia Oy Ab. Näiden yhtiöiden tuottamien tukipalveluiden käytöstä on sovittu tarkemmin palvelukohtaisissa sopimuksissa, jotka kaupungin ja yhtiöiden välisten ns. pääsopimusten mukaisesti allekirjoitetaan lopullisissa muodoissaan vuoden 2018 loppuun mennessä. Tukipalveluyhtiöiltä hankittavia palveluita koordinoivat kaupungin osalta jokaiselle palvelulle erikseen nimetyt ns. tilaajatoiminnan vastuuhenkilöt.

3. KYNNYSARVOT ALITTAVAT HANKINNAT ELI PIENHANKINNAT

3.1. Pienhankintojen tavoitteet ja periaatteet

Pienhankintoja ovat kaikki hankintalain mukaiset kansalliset kynnysarvot alittavat tai erityisalojen (Vaasan Vesi liikelaitos) tapauksessa EU-kynnysarvon alittavat hankinnat. Yksittäisten hankintojen ennakoitujen arvojen laskennassa tulee huomioida hankintalainsäädännön ja näiden hankintaohjeiden määräykset. Näiden hankintaohjeiden myötä pienhankintojen toteuttamisessa tavoitteiksi asetetaan Vaasan kaupungin varojen vastuullinen käyttö sekä avoimet, tehokkaat ja yhtenäiset hankintamenettelyt.

Pienhankinnoissa huomioidaan kestävä kehitys, avoimuus, suunnitelmallisuus, tarkoituksenmukaiset hankintakokonaisuudet sekä erilaiset yhteiskuntavastuuseen liittyvät näkökohdat mahdollisuuksien mukaan. Lisäksi erityistä huomiota kiinnitetään pienten ja keskisuurten yritysten sekä muiden yhteisöjen mahdollisuuksiin osallistua tarjouskilpailuihin muiden tarjoajien kanssa. Paikallisten tarjoajien huomioiminen on mahdollista hankintalainsäädännön periaatteiden (avoimuus, tasapuolisuus, syrjimättömyys ja suhteellisuus) sallimissa rajoissa. Paikallisten yritysten osallistumisvalmiuksia sekä mahdollisuuksia menestyä tarjouskilpailuissa pyritään edistämään avoimuudella sekä säännöllisellä vuoropuhelulla ja yhteistyöllä paikallisten yrittäjäjärjestöjen kanssa.

3.2. Kilpailuolosuhteiden hyödyntäminen

Hankintalainsäädäntö ja myös EU:n perustamissopimuksen mukaiset yleiset periaatteet edellyttävät, että hankintalaissa tarkoitetut kansalliset kynnysarvot alittavissa tai erityisalojen tapauksessa EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa on pyrittävä huomioimaan hankinnan kokoon ja laajuuteen nähden riittävä avoimuus, tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu, suhteellisuuden periaate sekä hyvän hallinnon periaatteet.

Pienhankinnoissa on myös noudatettava hallintolain (434/2003) 6 §:n mukaisia hallinnon oikeusperiaatteita (tasapuolinen kohtelu, puolueettomuus, suhteellisuus, harkintavallan väärinkäytön kieltö). Hankintaa ei saa pilkkoa osiin / eriin tai laskea sen arvoa poikkeuksellisin menetelmin hankintalainsäädännön tai tämän hankintasäännön määräysten soveltamisen välttämiseksi. Tavara- tai palveluhankintaa ei myöskään saa liittää rakennusurakkaan tai hankintoja muutoin yhdistellä keinotekoisesti hankintalainsäädännön tai tämän hankintaohjeen määräysten soveltamisen välttämiseksi.

Kansalliset kynnysarvot ja erityisalojen tapauksessa EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa hankintaprosessit ja hankintamenettelyt ovat osa kilpailun ja markkinoiden hyödyntämistä ja kehittämistä sekä tehokasta ostotoimintaa ja sopimushallintaa. Tästä syystä myös kansalliset kynnysarvot ja erityisalojen tapauksessa EU-kynnysarvon alittavat hankinnat on pääsääntöisesti kilpailutettava. Kilpailun syntymisen, kilpailuolosuhteiden hyödyntämisen ja myös avoimuuden näkökulma korostuu varsinkin niissä pienhankinnoissa, joiden ennakoitujen kokonaisarvot ovat lähellä hankintalainsäädännön mukaisia kynnysarvoja.

Kynnysarvot alittavat hankinnat on kuitenkin mahdollista tehdä ilman kilpailuttamista, mikäli hankinta on arvoltaan vähäinen tai kilpailuttaminen on muutoin perustellusti epätarkoituksenmukaista. Kilpailuttamisen tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan tapauskohtaisesti esimerkiksi hankinnan luonteen, arvon, laatutekijöiden merkityksen sekä markkinoilla olevan tarjonnan perusteella. Lisäksi kilpailuttamatta jättäminen voi olla perusteltua ennakoimattomissa ja äärimmäisissä kiiretilanteissa, mutta näissä tapauksissa kiireen tulee johtua hankinnan tekevästä yksiköstä riippumattomasta syystä.

Riippumatta hankinnan arvosta, kiireellisyydestä tai muista tekijöistä menettelyt on aina dokumentoitava näiden hankintaohjeiden mukaisesti siten, että jälkeenpäin voidaan todeta hankinnan asianmukaisuus. Tämä vaatimus korostuu sellaisissa hankinnoissa, jotka syystä tai toisesta tehdään ilman avointa kilpailutusta.

3.3. Hankinnan ennakoitun arvon laskeminen

Arvioitaessa hankinnan ennakoitua kokonaisarvoa eli sitä, minkälaisella menettelyllä hankinta toteutetaan, tulee hankintaa ja sen arvoa arvioida mahdollisuuksien mukaan oman yksikön / tulosalueen lisäksi myös Vaasan kaupungin muissa yksiköissä yhden kalenterivuoden aikana tehtävien kaikkien vastaavien ja / tai loogisesti yhteenkuuluvien hankintojen kokonaisuutena.

Muilta osin hankinnan ennakoitu arvo tulee laskea hankintalain 30 § periaatteiden mukaisesti huomioiden hankinnan arvo kokonaisuutena, mukaan lukien koko sopimuskausi sekä mahdolliset optiot ja lisähankintamahdollisuudet.

3.4. Kynnysarvot alittavien hankintojen menettelytavat

Seuraavissa alakohdissa esitetyt menettelytavat koskevat niitä hankintalainsäädännön kynnysarvot alittavia hankintoja, joista kaupungilla ei ole kilpailutettuja, voimassaolevia hankintasopimuksia. Hankintasopimusten voimassaolo tulee tarvittaessa tarkistaa TeeSe Botnian Hankintapalveluilta.

Hankintamenettelyn aloittamiseen ja / tai tilaukseen on aina oltava suostumus siltä viranhaltijalta, jolla on valtuus tehdä päätös hankinnasta. Lisäksi hankintaan tulee olla varattuna määrärahat talousarviossa. Sopimukset allekirjoittaa aina hankintapäätöksen tehnyt viranhaltija tai hänen sijaisensa, tilausten tekemisen voi valtuuttaa myös muulle toimen- tai viranhaltijalle hankintapäätöksen saatua lainvoiman. Pienten erillishankintojen (< 5000 euroa) ns. suoratilauspalvelussa voidaan käyttää myös TeeSe Botnian palveluita kaupungin ja TeeSen palvelusopimuksessa kuvatulla tavalla.

Julkiseen tukeen perustuvissa, esimerkiksi hanketoimintaan sisältyvissä hankinnoissa tulee varmistaa, että hankittavat tavarat ja palvelut täyttävät tuen myöntämisen vaatimukset. Monissa tapauksissa hankkeiden rahoittajien ohjeet voivat olla tiukemmat kuin laki tai kaupungin ohjeet ja niitä on noudatettava, jotta kustannukset ovat tukikelpoisia.

Seuraavissa kappaleissa ja muutoinkin kaikki näissä ohjeissa esitetyt euromääräiset arvot on hankintalainsäädännön mukaisesti esitetty ilman arvonlisäveroa.

3.4.1. Alle 5 000 € tavarahankinnat, palveluhankinnat ja suunnittelukilpailut sekä alle 10 000 € rakennusurakat, palveluja koskevat käyttöoikeussopimukset, terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut sekä muut erityiset (Hankintalain liite E) palveluhankinnat

Hankinnan arvoa voidaan pitää vähäisenä, mikäli sen ennakoitu arvo alittaa edellä mainitut rajat. Näitä hankintoja ei lähtökohtaisesti ole tarpeen kilpailuttaa avoimia menettelyjä käyttäen.

Menettely:

Alle 5 000 euron kertaluonteiset tavara- ja palveluhankinnat sekä suunnittelukilpailut voidaan pääsääntöisesti tehdä suoraan valitulta toimittajalta kirjallisella tilauksella (ostopäätöksen jälkeen). Hinta- / markkinatiedustelua on syytä kuitenkin käyttää, mikäli se nähdään tarpeelliseksi ja tiedossa on esimerkiksi useampi potentiaalinen paikallinen tarjoaja. Muista edellä mainituista hankinnoista tulee pääsääntöisesti tehdä kirjallinen hintatiedustelu oikean hintatason varmistamiseksi. Hintatiedustelu lähetetään vähintään kolmelle tiedossa olevalle tarjoajalle, ellei soveltuvia toimittajia tosiasiallisesti ole vähemmän. Hintatiedustelusta tulee käydä ilmi hankinnan kaikki oleelliset tiedot ml. noudatettavat sopimusehdot. Hintatiedustelun perusteella tehdään ostopäätös sekä kirjallinen tilaus (tavarahankinnat ja kertaluonteiset palvelut) tai sopimus (rakennusurakat ja muut palvelut).

Päätös, dokumentointi ja hyväksyntä sekä sopimus:

Hankinnoista tehdään ostopäätös, mikäli hankinnan arvo ylittää 300 euroa, mutta alittaa edellä esitetyt kilpailutusrajat, alle 300 euron hankinnoissa päätöstä ei tarvita. Ostopäätöksestä tulee käydä ilmi, tehdäänkö hankinta suoraan valitulta toimittajalta, vai onko käytetty kirjallista hintatiedustelua. Osto-päätökseen liitetään kuntalain mukainen oikaisuvaatimusohje.

Kaupungin voimassaolevien kirjallisen päätöksentekomenettelyn ohjeiden mukaan ostopäätökset on tehtävä alle 3000 euron tavarahankinnoista sekä alle 5000 euron palveluhankinnoista. Tästä menettelystä voidaan poiketa Konsernihallinnon erillisellä päätöksellä.

Tilaus on juridisesti yhtä sitova kuin sopimuskin. Tilauksen tiedot on yksilöitävä riittävällä tarkkuudella, eli tilauksen yhteydessä on tarpeen ilmoittaa ainakin seuraavat tiedot: toimittaja, hinta, määrä, mahdolliset muut sopimusehdot (esimerkiksi soveltuvat vakiosopimusehdot), tilaajan nimi ja yksikkö, hyväksyjän nimi sekä kaupungin laskutusohjeen mukaiset laskutustiedot.

3.4.2. 5 000 – 60 000 € tavara- ja palveluhankinnat sekä suunnittelukilpailut, 10 000 – 150 000 € rakennusurakat, 10 000 – 400 000 € terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut, 10 000 – 300 000 € muut erityiset palvelut sekä 10 000 – 500 000 € käyttöoikeussopimukset

Edellä mainitut hankinnat jäävät vielä hankintalain soveltamisen ulkopuolelle niiden alittaessa kansalliset kynnsarvot, mutta ne ovat arvoltaan jo niin merkittäviä, että niissä tulee mahdollisimman avoimesti ja tarkoituksenmukaisella tavalla hyödyntää olemassa olevat kilpailuolosuhteet. Samat kilpailuttamisen alarajat ulotetaan koskemaan myös erityisalojen hankintalain (Vaasan Vesi liikelaitos) piiriin kuuluvia hankintoja, mutta niissä kynnsarvot (tämän ohjeen mukaiset ylärajat) ovat kulloinkin voimassa olevat erityisalojen hankintalain mukaiset EU-kynnsarvot.

Menettely:

Avoin kilpailutus toteutetaan joko kaupungin käytössä olevalla yhteisellä kilpailuttamisratkaisulla (Cloudia Pienhankinta), tai muulla menettelyn avoimuuden ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun mahdollistamalla tavalla. Vähimmäisvaatimuksena on hankinnasta ilmoittaminen kaupungin internet-sivuilla kirjallisella tarjouspyynnöllä tai osallistumishakemuksella.

Tarjouspyynnöstä / osallistumishakemuksesta on aina hyvä ilmetä vähintään seuraavat tiedot:

- Hankintayksikön / hankkivan yksikön tiedot sekä yhteyshenkilö
- Hankinnan / hankintatarpeen lyhyt kuvaus
- Menettelyn kuvaus, eli ilmoitetaan onko menettely avoin, rajoitettu (osallistujia rajataan ennen varsinaisen tarjouspyynnön lähettämistä) vai myös neuvotteluja ja eri vaiheita sisältävä menettely
- Tarjoajan kelpoisuudelle ja hankinnan kohteelle asetetut vähimmäisvaatimukset (Urakka-hankinnoissa sekä palvelua – esimerkiksi asennustöitä – sisältävissä hankinnoissa kelpoisuusvaatimuksina on aina syytä olla vähintään tilaajavastuulain mukaisten velvoitteiden hoitaminen) (Muutoin kelpoisuusehtojen asettamisessa tulee huomioida suhteellisuusperiaate, eli tarjoajille ei ole syytä asettaa korkeampia vaatimuksia kuin mitä hankinnan arvo ja luonne huomioon ottaen on kohtuullista ja perusteltua)
- Tarjouksen valintaperusteet (hintaa tai hinta-laatusuhde)
- Lisätietojen esittäminen
- Keskeiset sopimusehdot (tai viittaus yleisiin ehtoihin, esim. JYSE 2014)
- Mahdollisten liikesalaisuuksien esittäminen
- Tarjousten jättämisen tapa sekä määräaika tarjousten jättämiselle

Vain perustellusta ja todellisesta syytä voidaan käyttää rajoitettua menettelyä tai suora hankintaa. Rajoitetun menettelyn (tarjouksen pyytäminen etukäteen rajatulta joukolta tarjoajia ilman avointa ilmoitusta) käyttö voi olla perusteltua esimerkiksi erityistä osaamista vaativien asiantuntijapalveluiden hankinnoissa.

Mahdollisen rajoitetun menettelyn käytön ja / tai suora hankinnan perusteet tulee aina kirjata hankintapäätökseen. Suora hankinnan kohdalla tulee myös voida osoittaa, että vain valitulla toimijalla on perustellusti ja tarkoituksenmukaisella tavalla mahdollisuudet toteuttaa hankinta, eikä kilpailutuksella ole myöskään perustellusti saavutettavissa hinta- tai muita etuja.

Sosiaali- ja terveystalouden kohdalla suora hankintaa voidaan käyttää aina myös pienhankinnoissa hankintalain 110 § mukaisten perusteiden nojalla, eli mikäli tarjouskilpailun järjestäminen tai palvelun tarjoajan vaihtuminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi.

Pienhankintojen kilpailuttamisessa voidaan harkinnan mukaan käyttää myös TeeSe Botnian tarjoamia hankintojen tukipalveluita, etenkin niissä tapauksissa, joissa hankinnan kokonaisarvon ennakoidaan olevan lähellä hankintalainsäädännön mukaisia kynnysarvoja. TeeSen Hankintapalveluiden palvelukuvauksen mukaisesti näistä palveluista sovitaan tapauskohtaisesti kaupungin ja yhtiön sopimusyhteys henkilöiden kesken.

Päätös menettely:

Hankinnasta tehdään perusteltu viranhaltijapäätös (hankintapäätös) kaupungin käytössä olevassa asianhallintajärjestelmässä. Hankintapäätösten yhdenmukaisuutta kaupunkiorganisaatiossa edistetään hankintavastaavien koulutuksilla sekä asianhallintajärjestelmään luoduilla valmiilla päätöspohjilla. Päätöksessä tulee olla liitteenä muutoksenhakuohjeet (ohjeet kuntalain mukaisen oikaisuvaatimuksen ja hankintalain mukaisen hankintaoikaisun tekemiseen). Hankintapäätökset tulee julkaista kaupungin internet-sivuille asianhallintajärjestelmän kautta. Ilman julkaisua päätökset eivät saavuta lainvoimaa, koska päätöksiin on muutoksenhakuoikeus myös kuntalain nojalla.

Hankintalain 135 § mukaisesti hankintalain mukainen hankintaoikaisusääntely on käytössä myös pienhankinnoissa. Mahdolliset hankintaoikaisuvaatimukset käsittelee päätöksen tehnyt viranomainen, mutta kuntalain mukaiset oikaisuvaatimukset käsittelee toimitus. Hankintaoikaisun voi ottaa käsiteltäväksi myös hankintayksikkö omasta aloitteestaan.

Tilaus / sopimus:

Hankintapäätöksen tultua lainvoimaiseksi tehdään hankinnasta hankinnan luonteesta riippuen joko kirjallinen tilaus tai sopimus. Tilauksen tekemisen hyväksymisestä tai sopimuksen allekirjoittamisesta vastaa hankintapäätöksen tehnyt viranhaltija. Urakkahankinnoissa sekä palvelua sisältävissä hankinnoissa tulee muistaa tilaajavastuulain mukaisten selvitysten tarkistaminen ennen sopimuksen / tilauksen allekirjoittamista.

Dokumentointi:

Hankintaan ja kilpailutukseen liittyvät asiakirjat tulee dokumentoida asianmukaisesti siten, että hankintamenettelyn kulku ja eri vaiheet ovat todennettavissa jälkikäteen.

4. KANSALLISET JA EU-KYNNYSARVOT YLITTÄVÄT HANKINNAT

Vaasan kaupungin ja TeeSe Botnia Oy Ab:n palvelusopimuksen mukaisesti hankintalainsäädännön piiriin kuuluvien hankintojen kilpailuttamisesta vastaa pääsääntöisesti TeeSe Botnian Hankintapalvelut. Tästä poikkeuksena ovat rakennusurakoiksi luettavat hankinnat, joiden kilpailutuksissa TeeSen palveluja voidaan käyttää harkinnan mukaan. EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa tulee huomioida, että niissä on velvollisuus käyttää täysin sähköistä tietojenvaihtoa 16.10.2018 alkaen. Hankintalainsäädännön mukainen kilpailutus toteutetaan TeeSen käytössä olevassa sähköisessä kilpailutusjärjestelmässä, joka täyttää sähköiselle tietojenvaihdolle asetetut vaatimukset. Yhteistyöstä kaupungin ja TeeSen välillä sekä kynnysarvot ylittävien kilpailutusten koordinoinnista kaupungin puolesta vastaa Omistajaohjauksen palvelualue ja hankintatoimesta vastaava viranhaltija.

5. HANKINTA-ASIAKIRJOJEN JULKISUUS

Hankintaa koskevien asiakirjojen laatimisessa on noudatettava yleisiä asiakirjojen julkisuudesta annettuja säädöksiä, joista keskeisin on julkisuuslaki (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999). Avointa menettelyä koskeva tarjouspyyntö on julkinen, kun se on julkaistu. Tarjousten vertailuun vaikuttaneet tarjousasiakirjat ovat julkisia asianosaisille hankintapäätöksen tiedoksiannon jälkeen. Hankintaa koskevat tarjousasiakirjat tulevat ns. yleisöjulkisiksi sopimuksen / tilauksen tekemisen jälkeen. Tarjouksiin liitetyt liike- ja ammattisalaisuudet eivät ole julkisia. Tarjoajia tulee tarjouspyynnössä pyytää merkitsemään mahdolliset liikesalaisuudet tarjoukseen, ja nämä tulee ottaa huomioon hankintapäätöstä tehdessä.

Tarjouksen kokonaishinta (vertailuhinta) on aina julkinen hankintapäätöksen tekemisen ja tiedoksi antamisen jälkeen. Hankintapäätöksistä on tiedotettava kuntalain (julkaisu internet-sivuilla) ja hankintalain edellyttämällä tavalla.

6. KESTÄVÄN KEHITYKSEN SEKÄ ENERGIA- JA ILMASTO-OHJELMAN HUOMIOIMINEN HANKINNOISSA

Hankintalain yhtenä tavoitteena on edistää kestävien hankintojen tekemistä. Lisäksi hankinnoissa tulee lain mukaan ottaa huomioon myös mm. ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat. Näistä tavoitteista voidaan johtaa käytäntöön myös velvoite ottaa kaupungin voimassaoleva energia- ja ilmasto-ohjelma huomioon kaikessa kaupungin hankintatoiminnassa hankintojen arvosta riippumatta. Energia- ja ilmasto-ohjelman alkuperäiseksi tavoitteeksi on asetettu hiilineutraali Vaasa vuonna 2035, ja tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä myös kaupungin hankintatoiminnan kehittämisessä.

Näiden hankintaohjeiden perusteella toteutettavissa hankinnoissa tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon seuraavat kestävien hankintojen eri näkökulmat: ympäristönäkökulmat, sosiaaliset ja eettiset näkökulmat sekä innovatiivisuuden näkökulma. Kestävän kehityksen huomioimisesta hankinnoissa laaditaan tarvittaessa myös erillinen ohjeistus, siihen saakka asiaa koordinoidaan Energia- ja ilmastotyöryhmän, Omistajaohjauksen sekä TeeSe Botnian Hankintapalveluiden yhteistyönä.

Keskeistä kestävän kehityksen mukaisissa hankinnoissa on hankintakohtaisesti tunnistaa kestävän kehityksen eri näkökulmien huomioimisen mahdollisuudet. Tavarahankinnoissa tulee mahdollisimman hyvin huomioida tuotteiden koko elinkaaren aikaiset kustannukset sekä itse tuotteiden, mutta myös esimerkiksi pakkausmateriaalien ympäristövaikutukset ja kierrätysmahdollisuudet. Näihin liittyviä kriteerejä voidaan tarjouspyynnöissä ottaa huomioon sekä vähimmäisvaatimuksissa että vertailtaessa tuotteiden kokonaistaloudellista edullisuutta. Tavarahankinnoissa tulisi myös mahdollisuuksien mukaan siirtyä enemmän kokonaispalvelua huomioiviin menettelyihin, jolloin myös ns. kiertotalousnäkökulma tulee huomioonotetuksi. Tavara- ja palveluhankinnoissa sekä urakkakilpailutuksissa on kaikin puolin syytä pyrkiä jätteiden minimointiin sekä materiaalien kierrätettävyyteen.

Sosiaalisesti kestävässä hankinnoissa voidaan hankinnan kohteesta riippuen ottaa huomioon mm. hankintojen työllistämismahdollisuudet, sosiaalisten oikeuksien (ml. työoikeudet) noudattaminen sekä sosiaalisen osallisuuden huomioiminen. Hankinnoilla työllistämisestä sekä muiden sosiaalisten kriteerien huomioimisesta laaditaan tarvittaessa oma erillinen ohjeistus yhdessä Henkilöstö-palvelualueen kanssa.

Kestävän kehityksen huomioiminen voidaan kuvata yksittäistä hankintaa koskevan tarjouspyynnön lisäksi myös hankintapäätöksen yhteydessä.

7. HANKINTOJEN RISKIENHALLINTAAN JA HARMAASEEN TALOUTEEN LIITTYVÄT MÄÄRÄYKSET

7.1. Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkeminen

EU-kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevia pakollisia ja harkinnanvaraisia poissulkuperusteita (hankintalaki 80 – 81 §, erityisalojen hankintalaki 84 §) sovelletaan myös kansallisen kynnysarvon ylittäviin hankintoihin. Näitä voidaan soveltaa myös näiden hankintaohjeiden mukaisissa kynnysarvot alittavissa hankinnoissa, mikäli poissulkuperusteen olemassaolo tulee tietoon hankintamenettelyn missä tahansa vaiheessa.

7.2. Tilaajavastuulaki ja harmaan talouden torjunta

Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (tilaajavastuulaki) sovelletaan rakentamisen ohella myös muihin hankintoihin, joissa työtä suoritetaan tilaajan toimitiloissa (tarkempi määrittely tilaajavastuulain 2 §). Lisäksi laki tulee sovellettavaksi mm. kuljetuspalveluhankinnoissa. Tilaajavastuulain soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa Vaasan kaupunkia koskee lain 5 §:n ja 5 a §:n mukainen tilaajan selvitysvelvollisuus.

Tilaajavastuulain mukaiseen selvittämismuutoksen liittyvät vaatimukset tulee kirjata tarjoajien soveltuvuusvaatimuksiksi vähintään kaikissa ennakoidulta kokonaisarvoltaan 9 000 euroa (alv. 0 %) ylittävissä urakkahankinnoissa sekä sellaisissa tavara- ja palveluhankinnoissa, joihin sisältyy lain soveltamisalaan kuuluvia palveluita. Kokonaisarvio ei ole vuosisidonnainen vaan se voi perustua useisiin peräkkäisiin, keskeytymättöminä tai vain lyhyin keskeytyksin jatkuviin sopimuksiin. Näin olleen hankinnan ennakoitua arvoa arvioitaessa ja laskettaessa on tarpeen huomioida koko Vaasan kaupunki yhtenä hankintayksikkönä (oikeushenkilönä), koska soveltamisalan raja voi ylittyä myös yhdessä kaupungin muiden yksiköiden tekemien hankintojen kanssa. Tietojen tarkistaminen on siis aina suositeltavaa myös soveltamisrajan alle jäävissä hankinnoissa.

Mikäli on kyse vuokratyöstä, tilaajavastuulain 5 §:n 1 momentin mukaiset selvitykset tulee hankkia silloin, kuin vuokratun työntekijän tai työntekijöiden työskentely kestää yhteensä vähintään 10 työpäivää. Työskentelyaikaa laskettaessa tulee huomioida, että määräaika täyttyy nopeammin, mikäli työntekijöitä on enemmän (esim. 2 työntekijää, työskentelyaika täyttyy viidessä päivässä).

Tilaajavastuulain mukaiset selvitykset ovat:

- Selvitys siitä, onko yritys merkitty ennakkoperintälain (1118/1996) mukaiseen ennakkoperintärekestäriin ja työnantajarekestäriin, sekä arvonlisäverolain (1501/1993) mukaiseen arvonlisäverovelvollisten rekisteriin.
- Kaupparekisteriote.
- Selvitys siitä, ettei yrityksellä ole verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 20 b §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua verovelkaa taikka viranomaisen antama selvitys verovelan määrästä.
- Todistukset työntekijöiden eläkevakuutusten ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys siitä, että erääntyneitä eläkevakuutusmaksuja koskeva maksusopimus on tehty.
- Selvitys työhön sovellettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista.

- Selvitys työterveyshuollon järjestämisestä.
- Rakennusallalla lakisääteisen Tapaturmavakuutuksen järjestämisestä.

Em. tiedot ja selvitykset tarkistetaan voittaneen / valitun tarjoajan tai tarjoajien osalta ennen sopimuksen tai tilauksen tekemistä joko automaattisella tarkistuksella viranomaisen järjestelmistä ja / tai tarjoajan toimittamista selvityksistä. Selvitykset eivät saa olla kolmea (3) kuukautta vanhempia sopimuksen tekemisen ajankohdasta laskien. Tilaajavastuutietojen kohdalla tulee huomioida myös mahdollinen alihankkijoiden käyttö.

Jos tilaajavastuulain 5 §:n tai 5 a §:n mukainen sopimus on voimassa yli 12 kuukautta, tilaajan sopimuspuolen on toimitettava tilaajalle sopimussuhteen aikana 12 kuukauden välein 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitetut todistukset tai 2 momentissa tarkoitetut vastaavat tiedot.

Mikäli tilaaja ei ole noudattanut tilaajavastuulain mukaista selvitysvelvollisuutta, voi valvoa viranomaisen määrätä tilaajalle laiminlyöntimaksun. Tilaajavastuulain noudattamista valvoo Etelä-Suomen Aluehallintovirasto, työsuojelun vastuualue.

7.3. Toimittajan taloudellinen asema

Tarjoajien soveltuvuutta koskevissa vaatimuksissa voidaan harkinnan mukaan huomioida hankinnan kohteeseen nähden riittävä vakavaraisuus, taloudellinen kantokyky ja maksukyky. Nämä voidaan todeta Suomen Asiakastieto Oy:n Rating Alfa -raportin tai tilinpäätöstietojen tai muun vastaavan tarjoajalta pyydettävän selvityksen perusteella. Pienhankinnoissa tällaisten selvitysten pyytäminen ei kuitenkaan pääsääntöisesti ole tarpeen, ellei kyse ole esim. pidempiaikaisesta palvelusopimuksesta.

7.4. Toimittajan vakuutusturva

Palvelu- ja urakkahankinnoissa tarjoajien soveltuvuutta koskevissa vaatimuksissa tulee huomioida aina myös vakuutuksiin liittyvät seikat. Vähimmäisvaatimuksena toimittajilla on aina sopimuskauden alkaessa oltava vahinkojen varalta voimassa oleva toiminnan riittävä vastuuvakuutus.

7.5. Yleissäännöt tilaamisesta ja ostamisesta kaupungin nimissä

Muuhun kuin työnantajan tarkoittamaan tehtävään liittyvät hankinnat kaupungin laskutuksen kautta on kielletty. Hankinnan kohteiden (tuotteet, tavarat, aineet, koneet, laitteet, palvelut) tulee aina olla kulloinkin voimassa olevan lainsäädännön sekä viranomaisten määräysten ja ohjeiden mukaisia.

Tilauksen tekeminen edellyttää nimenomaista tilaus- / osto-oikeutta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tilaukseen on aina oltava suostumus silta viranhaltijalta, jolla on valtuus tehdä päätös hankinnasta ja hyväksyä sitä koskevat laskut. Tilaukset tulee aina tehdä kirjallisesti ja ne tulee dokumentoida asianmukaisesti siten, että ne ovat tarvittaessa tarkistettavissa jälkikäteen.

Voimassaoleviin sopimukseen perustuvia tilauksia tehtäessä huomioidaan mahdollisen kilpailutuksen perusteella tehdyn hankintapäätöksen ja hankintasopimuksen ehdot.

Voimassaolevien yhteishankinta- tai muiden hankintasopimusten mukaiset tuotteet tulee tilata niille kilpailutetuilta sopimustoimittajilta sopimuksissa määriteltyjen ehtojen ja ohjeiden mukaisesti. Muutoin kuin voimassa olevien sopimusten perusteella toteutettavat hankinnat tulee perustella ja toteuttaa hankinnan arvosta riippuen hankintalainsäädännön ja / tai näiden hankintaohjeiden mukaisesti.

Keskusvarastolla varastoitavien tuoteryhmien mukaiset tuotteet tilataan aina ensisijaisesti varaston kautta, ellei erityistä syytä tästä poikkeamiselle ole.

7.6. Eettiset säännöt

7.6.1 Yleistä

Hankintatehtävissä (hankintojen suunnittelu ja valmistelu, kilpailutukset, tilaustoiminta) toimivien henkilöiden tulee välttää kaikkia sellaisia tilanteita ja riippuvuussuhteita, joissa on mahdollista joutua eturistiriitoihin tai tulla esteelliseksi tai jotka voivat saattaa henkilön luotettavuuden (mm. rehellisyys, puolueettomuus, lahjomattomuus), tai hankintatoiminnassa mukana olevien tahojen avoimen, tasa-puolisen ja syrjimättömän kohtelun kyseenalaiseksi.

Hankintatehtävissä toimiva henkilö ei saa vaatia, hyväksyä, ottaa vastaan, tarjota tai antaa taloudellista tai muuta etua, jos se voi heikentää luottamusta hankintatehtävissä toimivaan henkilöön tai siihen yksikköön, jossa hän työskentelee.

Työtehtävissä saatuja hankinta-asioihin liittyviä tietoja ei missään tilanteessa saa käyttää hyväksi henkilökohtaista etua saadakseen, eikä tarjoajien neuvotteluista tai asiakirjoista mahdollisesti saatuja salassa pidettäviä tietoja, kuten liike- tai ammattisalaisuuksia saa paljastaa ulkopuolisille.

7.6.2. Esteellisyys

Kaikkiin hankintamenettelyihin sovelletaan yleisiä hallintomenettelyä koskevia hallintolain (434/2003) mukaisia esteellisyysmääräyksiä. Esteellisyys tarkoittaa sitä, että hankinnan valmistelija tai siitä päättävä on sellaisessa suhteessa tai asemassa hankinta-asiassa tai siinä mukana olevaan henkilöön, joka voi saattaa hänen puolueettomuutensa kyseenalaiseksi. Ei riitä, että henkilö omasta mielestään toimii puolueettomasti, vaan myös yleisön näkökulmasta henkilön tulee toimia siten, ettei puolueettomuutta ole syytä epäillä.

Sellaista henkilöä, joka on ehdokkaaseen tai tarjoajaan hallintolain 28 § esteellisyyssperusteiden mukaisessa suhteessa, ei saa osallistua hankinnan suunnitteluun, käsittelyyn, päätöksentekoon, sopimuksen käsittelyyn tai sopimuksen tulkintaa koskevaan asiaan. Esteellistä henkilöä ei saa määrätä myöskään hankintasopimuksesta tai teknisistä seikoista vastaavaksi asiantuntijaksi. Esteellisen henkilön on itse todettava itsensä esteelliseksi.

Edellä mainittu koskee niin kaupungin yksiköiden omia hankintoja kuin TeeSe Botnia Oy:n tai muun yhteishankintayksikön kilpailuttamia yhteishankintoja.

7.6.3. Eturistiriidat

Jos ehdokas, tarjoaja tai tarjoajaan liittyvä yritys on osallistunut hankinnan valmisteluun, on hankintayksikön varmistettava, että tämä ei väärin kilpailua tai johda eturistiriitoihin. Lähtökohtana tarjouskilpailuissa tulee aina olla, että kaikilla ehdokkailla ja / tai tarjoajilla on käytettävissään samat tiedot tarjousten tekemiseen.

8. HANKINTAOHJEIDEN NOUDATTAMISEN SEURANTA

Tämän hankintaohjeen noudattamisen seurannasta vastaa Omistajaohjauksen palvelualue, päävastuun ollessa hankintatoimesta vastaavalla viranhaltijalla. Seuranta toteutetaan sekä oma-aloitteisesti että yhteistyössä hankintavastaavien kanssa. Tässä kohtaa korostetaan kuitenkin, että viranhaltijat ja muutkin toimijat ovat viime kädessä aina itse vastuussa säädösten ja ohjeiden noudattamisesta, sekä myös tekemistään hankintapäätöksistä ja niiden sisällöstä.